

Varėnos šnektos daiktavardžių fleksinės klasės ir jų hierarchija(1)

VITALIJA KARACIEJŪTĖ

Lietuvių kalbos institutas, P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

El. paštas: vitalija.karaciejute@vpu.lt

Varėnos šnektos daiktavardžių linksniavimo tvarka iki šiol nėra tirta. Pagrindinis straipsnio tikslas – aptarti šios šnektos daiktavardžių fleksines klases, nustatyti jų hierarchiją ir parodyti, kad tiriamoje šnekte egzistuoja ne tik sąlyginė, bet ir natūrali daiktavardžių linksniavimo sistema. Varėnos šnektos daiktavardžiai analizuoti sinchroniniu aspektu remiantis A. Girdenio ir A. Rosino 1977 m. aprašyta metodika. Kiekviena daiktavardžių fleksinė klasė gretinta su visomis kitomis fleksinėmis klasėmis, aiškintasi, koks yra sutampančių linksnių galūnių skaičius, skaičiuotas linksnių vartojimo dažnis. Taikant maksimumų metodą atliktas hierarchinis fleksinių klasių grupavimas, nustatyti linksniavimo tipai. Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad: 1) Varėnos šnekte egzistuoja natūrali daiktavardžių linksniavimo sistema; 2) daiktavardžio linksniavimo tipai griežčiau diferencijuoti ne pagal gimines, bet pagal kamienus; 3) visiems linksniavimo tipams būdingas laipsniškas suartėjimas.

Raktažodžiai: Varėnos šnektą, natūralioji morfologija, daiktavardžių fleksinės klasės, fleksinių klasių hierarchija

Tradicinė, arba sąlyginė, daiktavardžių linksniavimo tvarka yra nemotyvuota ir neleidžia atskleisti skirtingų kamienų sąveikos, natūralios linksniavimo tipų klasifikacijos. Be to, tiriant daiktavardžius tradiciniu būdu, neatsižvelgiama į jų gimines, formų panašumą [2, 338; 9, 112]. *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* [1, 68–81] pateikiama kiek aiškesnė ir išsamesnė daiktavardžių klasifikacija, čia fleksinės klasės viduje išryškinamos paradigmos, apimančios tik vieną kurią giminę [10, 82]. A. Valeckienės pasiūlytas skirstymas artimas natūraliosios morfologijos teorijai, nes akcentuojami paradigimų tarpusavio panašumai [10, 82].

A. Girdenis ir A. Rosinas, remdamiesi diachroniniais tyrimais, atkreipė dėmesį, kad „vieni kitiems įtaką daro tik tam tikrų kamienų žodžiai: *a* kamienas – *u* kamienui, *ia* ir *ē* kamienai – *i* kamienui, *i* ir iš dalies *ia* kamienas – priebalsiniams kamienams ir t. t.“, o „tie linksniavimo tipai, tarp kurių yra diachroninė ir sinchroninė sąveika, kalbos sistemoje turi būti greta ar bent jau netoli vienas kito“ [2, 338]. Minėti natūraliosios morfologijos teiginiai yra pagrįsti A. Rosino [9, 112–117; 8, 47–51], A. Zavadzkaitės-Ivanauskienės [3, 11–17], I. Savickienės, A. Kazlauskienės, L. Kamandulytės [10, 79–98], A. Markevičiaus [5, 435–450; 6, 77–85], A. Kaikarytės [4, 108–113] darbuose.

(1) Straipsnis skiriamas moksliniam vadovui prof. habil. dr. Albertui Rosinui atminti.

Natūraliosios morfologijos požiūriu pietų aukštaičiams priskiriama Varėnos šnektą nėra tirta, todėl siekiama nustatyti šios šnektos daiktavardžių fleksines klases ir jų hierarchiją, parodyti, kad joje egzistuoja ne tik sąlyginė, bet ir natūrali daiktavardžių linksniavimo tvarka. Straipsnyje keliami prielaidai, kad tiriama šnektai, kaip ir anksčiau minėtuose darbuose aprašytoms šnektoms, būdinga didėjanti linksniavimo tipų poliarizacija pagal gimines ir laipsniškas linksniavimo tipų suartėjimas. Ši prielaida grindžiama sutampančių galūnių dažnio skaičiavimais – patikimiausiu kriterijumi, leidžiančiu nustatyti natūralią linksniavimo tipų klasifikaciją ir jų hierarchiją.

Tyrimo medžiagą, straipsnio autorės rinktą Varėnoje ir jos apylinkėse (Senójoje Varėnoje, Žiūruosė, Perlojoje, Babriškėse, Akmenyje, Mergežeryje, Beržūpyje, Giraitėje, Baččiuose, Matuizose) 2005–2011 m., sudaro šimtas transkribuotų tarminių tekstų puslapių. Iš jų buvo išrinkti visi daiktavardžiai, kurie vėliau suskirstyti ir suskaičiuoti pagal kirčiavimo tipus (oksitoninį ir baritoninį) (2), kamienus (3), giminę, skaičių ir linksnį. Papildoma medžiaga (iš maždaug 22 val. trukmės garso įrašų) panaudota daiktavardžių paradigmoms sudaryti. Tiriant šnektos daiktavardį naudotasi deskriptiniu, statistiniu ir lyginamuoju metodais.

Nustatant Varėnos šnektos fleksines klases, remtasi šiais kriterijais ir sąlygomis:

1. „Kalba L_i turi fleksinę klasę FK_p , jeigu vienos žodžių grupės $\check{Z}G_j$ kiekviena išvestinė morfologinė kategorija K_k (kiekvienas kategorijų pluoštas $K_{k_1} \dots K_{k_m}$) simbolizuojama formaliai vienodai ir išvestinių fleksinių formų visuma formaliai skiriasi nuo kitų žodžių grupių išvestinių fleksinių formų visumos (Žr. Wurzel 1984, 66)“ [8, 26].

2. Fleksinių klasių skirtumus lemia fonologija, o ne fonetika [8, 26]. Pavyzdžiui, daiktavardžių *žōlbi*. „žolė“ ir *ā.ki*. „akį“ galūnės balsiai laikomi tos pačios fonemos poziciniais variantais. Tapačios yra ir tokios galūnės, kurios skiriasi automatinė fonologine kaita $a : e, ā : ē$.

3. Daiktavardžių balsiniai kamienai nustatyti remiantis daugiskaitos naudininko, priešbalsiniai – daugiskaitos kilmininko linksniu.

4. Visų Varėnos šnektos kamienų oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių paradigmoms gerai atstovaujamos, todėl tirti tik oksitoniniai daiktavardžiai.

5. Baritonų kamienai nustatyti lyginant jų paradigmas su atitinkamų oksitonų paradigmomis.

6. Tiriamoje šnekteje užfiksuota daiktavardžių, turinčių po dvi ar kelias gretimines linksnių formas, pvz.: vns. vard. *ūgnis* ir *ūgnė.*; vns. gal. *ūgni.* ir *ūgnė*; dgs. vard. *žūvi.s* ir

- (2) Varėnos šnekteje kai kurie daiktavardžiai turi gretiminių kirčiavimo variantų, plg.: *nū.tai *kūr.čō.s visūr* † *kāb.ir* † *visūr vienó.dai kāb.ir* † *kāb.ir visì ruōše* | *nu.kābgi *kūr.čō.s* † † (Vrn); *per.*kūr.ces* † *īāu* † *tūri būt žvīlika patiekalūr* † † (Vrn) ir *ale.īāu po.*ku.cū. tai.sūsrenkam* † *va.mergá.itē.s* † *īāu.kāb pavá.lgo.m* † *nū.īir* † *aīnam* † † (SVrn); *mēs gi.čē prie.lē.ŋku. gi.vē.no.m* † † (Žr) ir *kaimí.nas kab.cig pašivežē. lenkūr. mó.ki.to.ju.* † † (Žr). V. Ragaišienės teigimu, „dvejopai kirčiuojamų daiktavardžių formų atsiradimas ir polinkis į oksitonezę pietų aukštaičių šnektose pirmiausia sietinas su rekonstruojamu dviejų daugiskaitų – paprastosios ir kuopinės – akcentiniu ir semantiniu modeliu“ [7, 19]. Daiktavardžių paradigmoms sudaryti ir formoms skaičiuoti imti geriausiai baritonus ir oksitonus reprezentuojantys daiktavardžiai.
- (3) Į skaičiavimus neįtrauktos atsitiktinės, abejotinos, neaiškios giminės daiktavardžių formos, pvz.: *kat.īāu pragī.vē.nt suŋkū* † *miēsta* † † (Žr); *isījimu aš* † *lašīnūr* † *īāu.īndē.tas špīrgūcis* | *pīeno. inpí.lta* | *nagī po. sku.ruō kirfmē.lá.itē.* † † (SVrn); *rēike* † *pē.čū. pakurīnū sutemī* | *sužó.vēu* | *o.īāu rí.to grī.bai rēike* † *an.šnu.rē.īo suvé.rc* † † (Mrgž); *tai.vāt sá.ko tāyo* † *aš aišū kalē.īman* † *bēt tāyo galvā nuvēiš dabrā* † *kāb.gā.īze* † † (Bržp); *sakaū má.n nór.piemūosa* † † (Bržp); *tai.ā.ŋgli.s būyo. pīgu.s* † *tai.ā.ŋgīlē. tō* † *inpí.lē. a.ŋgīli.* † *anglē. dē.ga tēb* † † (Vrn); *vā.gi pe(r).rā.diju. kelīskart* † *aš* † *ganí.damas rā.diju. nešó.juos* † *tai.pēr.visu.zien vis* † *jō.kalbā būyo* | *nu.vis* † *pēr.žinēs* † † (Žr).

žīves; dgs. vard. *dūķteri.s* ir *dūķterę.s*; dgs. vard. *šūni.s* ir *šūnes*. Tokie žodžiai (pvz., *bròņę. ir *bronė), kurie gali būti linksniuojami ne pagal vieną tipą, rodo, kad yra papildomų (komplementinių) fleksinių klasių [11, 127; 5, 436]. Kadangi Varėnos šnektą tiriamoje sinchroniškai, kamieno atstovu laikoma dažnesnė daiktavardžio forma.

Sukaupta empirinė medžiaga rodo, kad Varėnos šnekte yra šių daiktavardžių kamienų arba fleksinių klasių: *a* kamienas (*káimas* „kaimas“, *ná.mas* „namas“), *ia*₁ kamienas (*šuvėjes* „siuvėjas“, *kæ.les* „kelias“), *ia*₂ kamienas (*brólis* „brolis“, *rugřs* „rugys“), *ā* kamienas (*dúona* „duona“, *zienà* „diena“), *iā* kamienas (*kóje* „koja“, *valžė* „valdžia“, *mařci* „marti“), *ē* kamienas (*kárvę.* „karvė“, *žo.lę.* „žolė“), *i*_m kamienas (*debesis* „debesis“, *vagis* „vagis“), *i*_f kamienas (*nósis* „nosis“, *pĩrcis* „pirtis“), *u* kamienas (*tuřgus* „turgus“, *sunūs* „sūnus“), *iu* kamienas (*ámžus* „amžius“, *špiečūs* „spiečius“), *C_m* kamienas (*vanduō* „vanduō“, *šuō* „šuō“), *C_f* kamienas (*sesuō(i)* „sesuo“, *duktę* „duktė“). Tiriamoje medžiagoje nerasta baritoninio kirčiavimo *i*_m kamieno daiktavardžių vienaskaitos linksnių formų, *C_m* ir *C_f* kamienų daiktavardžių.

Toliau pateikiamos visų kamienų (4) (fleksinių klasių) baritoninio ir oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių (*káimas* „kaimas“, *vėjes* „vėjas“, *úrkis* „ūkis“, *raņkà* „ranka“, *kóje* „koja“, *žà.mę.* „žemė“, *nósis* „nosis“, **bačvilóni.s* „Bacvilionys“, *tuřgus* „turgus“, *ámžus* „amžius“, *ná.mas* „namas“, *kæ.les* „kelias“, *rugřs* „rugys“, *dainà* „daina“, *mařci* „marti“, *žo.lę.* „žolė“, *debesis* „debesis“, *akis* „akis“, *sunūs* „sūnus“, *špiečūs* „spiečius“, *vanduō* „vanduō“, *sesuō* „sesuo“) linksniavimo paradigmos (žr. 1 ir 2 lenteles).

1 lentelė. Baritoninio kirčiavimo daiktavardžių linksniavimo paradigmos (5)

<i>a</i> kamienas		<i>ia</i> ₁ kamienas		<i>ia</i> ₂ kamienas		
Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	
V.	<i>káimas</i>	<i>káimai</i>	<i>vėjes</i>	<i>vėjei</i>	<i>úrkis</i>	<i>úrkei</i>
K.	<i>káimo.</i>	<i>káimu.</i>	<i>vėjo.</i>	<i>vėju.</i>	<i>úrko.</i>	<i>úrku.</i>
N.	<i>káimu</i> (6) // <i>káimui</i>	<i>káimam</i> // <i>káimams</i>	<i>vėju</i> // <i>vėjui</i>	<i>vėjem</i> // <i>vėjems</i>	<i>úrku</i> // <i>úrku</i>	<i>úrkem</i> // <i>úrkems</i>
G.	<i>káimu.</i>	<i>káimus</i>	<i>vėju.</i>	<i>vėjus</i>	<i>úrki.</i>	<i>úrkus</i>
Įn.	<i>káimu</i>	<i>káimais</i>	<i>vėju</i>	<i>vėjeis</i>	<i>úrku</i>	<i>úrkeis</i>
Vt.	<i>káimi</i>	<i>káimuosa</i> // <i>káimuose</i>	<i>vėjuj</i> // <i>vėjuje</i>	<i>vėjuosa</i> // <i>vėjuose</i>	<i>úrki.</i> // <i>úrki.je</i>	<i>úrkuosa</i> // <i>úrkuose</i>
Įl.	<i>káiman</i>	<i>káimuosna</i>	<i>vėjen</i>	<i>vėjuosna</i>	<i>úrkin</i>	<i>úrkuosna</i>
Š.	* <i>jõnai</i> // * <i>jõ.nuk</i>	<i>vėrai</i>	<i>vėjeu</i>	<i>vėjei</i>	<i>vaiķæ.li</i>	<i>vaiķe</i>

<i>ā</i> kamienas		<i>iā</i> kamienas		<i>ē</i> kamienas		
Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	
V.	<i>raņkà</i>	<i>raņko.s</i>	<i>kóje</i>	<i>kójo.s</i>	<i>žà.mę.</i>	<i>žà.mę.s</i>
K.	<i>raņko.s</i>	<i>raņku.</i>	<i>kójo.s</i>	<i>kóju.</i>	<i>žà.mę.s</i>	<i>žà.mū.</i>
N.	<i>raņkai</i>	<i>raņko.m</i> // <i>raņko.ms</i>	<i>kójei</i>	<i>kójo.m</i> // <i>kójo.ms</i>	<i>žà.mei</i>	<i>žà.mę.m</i> // <i>žà.mę.ms</i>
G.	<i>raņku.</i>	<i>raņkàs</i>	<i>kóju.</i>	<i>kójes</i>	<i>žà.mi.</i>	<i>žàmēs</i>
Įn.	<i>raņkù</i>	<i>raņko.m</i> // <i>raņko.mis</i>	<i>kóju</i>	<i>kójo.m</i> // <i>kójo.mis</i>	<i>žamì</i>	<i>žà.mę.m</i>
Vt.	<i>raņko.i</i> // <i>raņko.je</i>	<i>raņko.sa</i> // <i>raņko.se</i>	<i>kójo.i</i> // <i>kójo.je</i>	<i>kójo.sa</i> // <i>kójo.se</i>	<i>žà.mę.i</i> // <i>žà.mę.je</i>	<i>žà.mę.sa</i> // <i>žà.mę.se</i>
Įl.	<i>raņko.n</i>	<i>raņko.sna</i>	<i>kójo.n</i>	<i>kójo.sna</i>	<i>žà.mę.n</i>	<i>žà.mę.sna</i>
Š.	<i>raņka</i>	<i>raņko.s</i>	<i>kóje</i>	<i>kójo.s</i>	<i>žà.me</i>	<i>žà.mę.s</i>

- (4) Daiktavardžių fleksinių klasių paradigmas pateikimas pagal kamienus svarbus nustatant linksniavimo tipų hierarchiją [8, 28].
- (5) Fleksinę paradigmą sudaro paradigmą įtvirtinančios pamatinės ir išvestinės fleksinės formos: „pamatinės formos realizuoja leksikalizuotas, o išvestinės fleksinės formos išvestines kategorijas resp. kategorijų pluoštus“ [8, 27; 11, 61].
- (6) Pagrindinė forma. Už lygiagrečių ženklų pateikiamos gretiminės, rečiau vartojamos formos.

1 lentelė (tęsinys)

<i>i_i</i> kamienas			<i>i_m</i> kamienas	
	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>nósis</i>	<i>nósi.s</i>	–	* <i>bačvilóni.s</i>
K.	<i>nósius</i>	<i>nóšu.</i>	–	* <i>bačvilónu.</i>
N.	<i>nósei</i>	<i>nósim</i>	–	* <i>bačvilónim</i>
G.	<i>nósi.</i>	<i>nósis</i>	–	* <i>bačvilónis</i>
Įn.	<i>nósim // nósimi // nóšu</i>	<i>nósim // nósimis</i>	–	* <i>bačvilónim</i>
Vt.	<i>nósių // nósi.je</i>	<i>nósi.sa // nósi.se</i>	–	* <i>bačvilóni.sa // *bačvilóni.se</i>
II.	<i>nósin</i>	<i>nósi.sna</i>	–	* <i>bačvilóni.sna</i>
Š.	<i>nósie // nóse</i>	<i>nósi.s</i>	–	* <i>bačvilóni.s</i>

<i>u</i> kamienas		<i>ju</i> kamienas		
	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>tuřgus</i>	<i>tuřgu.s // tuřgai</i>	<i>ámžus</i>	<i>ámžei</i>
K.	<i>tuřgáus // tuřgo.</i>	<i>turgū</i>	<i>ámžáus // ámžo.</i>	<i>ámžu.</i>
N.	<i>tuřgu // tuřgui</i>	<i>turgáms</i>	<i>ámžu // ámžui</i>	<i>ámžem // ámžems</i>
G.	<i>tuřgu.</i>	<i>turgūs</i>	<i>ámžu.</i>	<i>ámžus</i>
Įn.	<i>tuřgumi // tuřgū</i>	<i>turgáis</i>	<i>ámžum // ámžumi // ámžu</i>	<i>ámžeis</i>
Vt.	<i>tuřguių // tuřguje</i>	<i>turgúosa // turgúose</i>	<i>ámžuį // ámžuje</i>	<i>ámžuosa // ámžuose</i>
II.	<i>tuřgun</i>	<i>tuřguosna</i>	<i>ámžun</i>	<i>ámžuosna</i>
Š.	* <i>jėzau // *jėzus</i>	<i>turgai</i>	<i>dirėkto.řáu</i>	<i>dirėkto.rei</i>

2 lentelė. Oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių linksniavimo paradigmos

<i>a</i> kamienas		<i>ja₁</i> kamienas		<i>ja₂</i> kamienas		
	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>ná.mas</i>	<i>namá</i>	<i>kė.les</i>	<i>keleĩ</i>	<i>rugĩs</i>	<i>rugeĩ</i>
K.	<i>ná.mo.</i>	<i>namūr</i>	<i>kė.ło.</i>	<i>kelūr</i>	<i>rũgo.</i>	<i>rugūr</i>
N.	<i>ná.mu // ná.mui</i>	<i>namám // namáms</i>	<i>kė.łu // kė.łui</i>	<i>kelám // keláms</i>	<i>rũgu // rugui</i>	<i>rugám // rugáms</i>
G.	<i>ná.mu.</i>	<i>namūs</i>	<i>kė.łu.</i>	<i>kelūs</i>	<i>rũgi.</i>	<i>rugūs</i>
Įn.	<i>namù</i>	<i>namáis</i>	<i>kelù</i>	<i>keleĩs</i>	<i>rugũ</i>	<i>rugeĩs</i>
Vt.	<i>miřkì</i>	<i>namúosa // namúose</i>	<i>kelĩ // keli.jė</i>	<i>kelúosa // kelúose</i>	<i>kambarĩ // kambari.jė</i>	<i>rugúosa // rugúose</i>
II.	<i>namañ</i>	<i>namuósna</i>	<i>keleñ</i>	<i>keluósna</i>	<i>kambariñ</i>	<i>rugúosna</i>
Š.	* <i>ziėvai // tėvai</i>	<i>vaikai</i>	<i>řvetĩ // řvė.ćau</i>	<i>řveceĩ</i>	* <i>stasi // *stasi</i>	<i>rugeĩ</i>

<i>ā</i> kamienas		<i>jā</i> kamienas		<i>ē</i> kamienas		
	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>dainà</i>	<i>daino.s</i>	<i>mařci // mařcė</i>	<i>mařčo.s</i>	<i>žo.łė.</i>	<i>žo.łė.s</i>
K.	<i>dainōs</i>	<i>dainūr</i>	<i>mařcōs</i>	<i>mařcūr</i>	<i>žo.łė.s</i>	<i>žo.łūr</i>
N.	<i>dainai</i>	<i>dainóm // dainóms</i>	<i>mařcei</i>	<i>mařcóm // mařcóms</i>	<i>žo.lai</i>	<i>žo.łė.m</i>
G.	<i>dainu.</i>	<i>dainàs</i>	<i>mařcu.</i>	<i>mařcės</i>	<i>žo.lbi.</i>	<i>žo.làs</i>
Įn.	<i>dainù</i>	<i>dainóm // dainomìs</i>	<i>mařcù</i>	<i>mařcóm // mařco.mìs</i>	<i>žo.lò</i>	<i>žo.łė.m //žo.łė.mìs</i>
Vt.	<i>dainōj // daino.jė</i>	<i>dainósa // dainóse</i>	** <i>mařcōj (7) // **mařco.jė</i>	<i>mařcōsa // mařcōse</i>	<i>žo.łė.jė //žo.łė.jė</i>	<i>žo.łė.sa //žo.łė.se</i>
II.	<i>dainōn</i>	<i>dainōsna</i>	<i>mařcōn</i>	<i>mařcōsna</i>	<i>žo.łė.n</i>	<i>žo.łė.sna</i>
Š.	<i>daĩna</i>	<i>daino.s</i>	<i>mařce</i>	<i>mařčo.s</i>	<i>žo.la</i>	<i>žo.łė.s</i>

(7) Dviem žvaigždutėmis žymimos teoriškai galimos, bet šnekteje nevartojamos formos.

2 lentelė (tęsinys)

<i>i_m</i> kamienas		<i>i_f</i> kamienas	
Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>debesĩs</i> // <i>debesĩs</i>	<i>dã.besi.s</i> // <i>debeseĩ</i>	<i>akis</i> // <i>ũgñe.</i>
K.	<i>dã.bešo.</i> // <i>debesiẽs</i>	<i>debesĩr</i> // <i>debešĩr</i>	<i>akiẽs</i> // <i>ãkũr</i>
N.	<i>dã.bešu</i> // <i>dã.bešui</i>	<i>debesãm</i> // <i>debesiĩm</i>	<i>ã.kei</i> // <i>akiĩm</i> // <i>akiĩms</i>
G.	<i>dã.besi.</i>	<i>dã.besis</i> // <i>dã.bešus</i>	<i>ã.ki.</i> // <i>ã.kũ.</i> // <i>ũgñe</i>
Įn.	<i>dã.bešu</i> // <i>debesiĩm</i> // <i>debesimĩ</i>	<i>debesiĩm</i> // <i>debešeĩs</i>	<i>akiĩm</i> // <i>akimĩ</i> // <i>šĩrũu</i> // <i>šĩrũe</i>
Vt.	<i>debesĩ</i> // <i>debesi.jẽ</i>	<i>debesĩsa</i> // <i>debesĩse</i> // <i>debešũosa</i> // <i>debešũose</i>	<i>akĩ</i> // <i>aki.jẽ</i>
II.	<i>debesiĩ</i>	<i>debesĩsna</i> // <i>debešũosna</i>	<i>akiĩ</i> // <i>akĩsna</i>
Š.	<i>debesiẽ</i> // <i>debesĩ</i>	<i>dã.besi.s</i> // <i>debeseĩ</i>	<i>ã.ki.s</i>

<i>u</i> kamienas		<i>ũ</i> kamienas	
Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>surnũs</i>	<i>su.nãĩ</i> // <i>sĩrnu.s</i>	<i>špieçũs</i> // <i>špieçĩ</i>
K.	<i>su.nãũs</i> // <i>ã.lo.</i> (8)	<i>su.nũr</i>	<i>špieçãũs</i> // <i>špieçõ.</i>
N.	<i>sĩrnu</i> // <i>sĩrnui</i>	<i>su.nãm</i> // <i>su.nãms</i> // <i>su.nuĩms</i>	<i>špieçũ</i> // <i>špieçui</i>
G.	<i>sĩrnu.</i>	<i>sĩrnus</i>	<i>špieçũ.</i>
Įn.	<i>su.nuĩ</i> // <i>su.numĩ</i> // <i>surnũ</i>	<i>su.nãĩs</i>	<i>špieçũ</i> // <i>špieçũm</i> // <i>špieçũmi</i>
Vt.	<i>dangũĩ</i> // <i>dangũjẽ</i>	<i>dangũosa</i> // <i>dangũose</i>	<i>špieçũjẽ</i> // <i>špieçũjẽ</i>
II.	<i>dangũĩ</i>	<i>dangũosna</i>	<i>špieçũĩ</i> // <i>špieçũosna</i>
Š.	<i>su.nãũ</i>	<i>su.nãĩ</i> // <i>sĩrnu.s</i>	<i>špieçãũ</i> // <i>špieçĩ</i>

<i>C_m</i> kamienas		<i>C_f</i> kamienas	
Vienaskaita	Daugiskaita	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	<i>vanduõ</i> // <i>šuvã</i>	<i>vãrdeni.s</i> // <i>šũnes</i> // <i>akmenaĩ</i>	<i>sesuõ</i> // <i>sesuõĩ</i> // <i>seserẽ</i> // <i>seserĩs</i> // <i>duktẽ</i> // <i>dũkterẽ.</i> // <i>sesuvã</i>
K.	<i>vãndeño.</i> // <i>vãndeĩs</i> // <i>šũnes</i> (9) // <i>šuniẽs</i>	<i>vãndenũr</i>	<i>seserĩs</i> // <i>seserẽs</i> // <i>duktẽs</i>
N.	<i>vãndeĩnu</i> // <i>vãndeĩnui</i>	<i>vãdeniĩm</i> // <i>šunimĩ</i>	<i>sã.seri</i> // <i>dũkteri</i> // <i>dũkterũ</i>
G.	<i>vãndeni.</i>	<i>vãndenĩs</i>	<i>sã.seri.</i> // <i>dũkteri.</i>
Įn.	<i>vãndeĩnu</i> // <i>šunimĩ</i>	<i>vãdeniĩm</i> // <i>šunimĩ</i> // <i>akmenaĩs</i>	<i>seseriĩm</i> // <i>seserimĩ</i> // <i>sã.seũu</i> // <i>sã.seri</i> // <i>dũkterũ</i> // <i>dũkteri</i> // <i>duktĩ</i>
Vt.	<i>vãdenĩ</i> // <i>vãdeni.jẽ</i>	<i>vãdenĩsa</i> // <i>vãdenĩse</i>	<i>**seserĩ</i> // <i>seseri.jẽ</i> // <i>**seserẽĩ</i> // <i>**seserẽ.jẽ</i> // <i>**dũkteriĩ</i> // <i>**dũkteri.jẽ</i>
II.	<i>vãdeniĩ</i>	<i>vãdenĩsna</i>	<i>**seseriĩ</i>
Š.	<i>šuniẽ</i> // <i>šuvã</i>	<i>šuni.s</i>	<i>sã.sere</i> // <i>dũktere</i>

(8) Pvz., *ar gãĩ koķõ ã.lo.* (alaus – aut. past.) ; *tãb gãĩ pãšneka* ; *pasẽ.dẽdami* // (Mrgž).(9) Pvz., *apũvẽrẽ.* ; *ãpvedẽ.* | [...] *aplĩjkui apvãžẽ.vimas padarĩta* ; *perũviduri.* ; *kai šũnes* *burdã stõvi* // (Vrn).

Baritoninio ir oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių paradigmoms rodo vienų fleksinių klasių linksnių galūnių didelį panašumą, kitų – nemažą skirtumą. Natūrali Varėnos šnektos linksniavimo tipų klasifikacija ir jų tarpusavio hierarchija nustatoma remiantis A. Girdenio ir A. Rosino 1977 m. aprašyta metodika [2, 338–348]. Pirmiausia kiekviena fleksinė klasė gretinta su visomis kitomis fleksinėmis klasėmis. Skaičiuota, kiek gretinamos fleksinės klasės turi sutampančių galūnių (m), kurių skaičius laikomas svarbiausiu dviejų fleksinių klasių panašumo rodikliu. Palyginkime daiktavardžių *rug̃fs* „rugys“ (i_{a_2} kamienas) ir *debes̃s* „debesis“ (i_m kamienas) paradigmas (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. i_{a_2} ir i_m kamienų daiktavardžių paradigmoms

Vienaskaita		Daugiskaita		
i_{a_2} kamienas	i_m kamienas	i_{a_2} kamienas	i_m kamienas	
V.	<i>rug̃fs</i>	<i>debes̃fs</i> // <i>debes̃s</i>	<i>rug̃ėĩ</i>	<i>d̃ė.besi.s</i> // <i>debes̃ėĩ</i>
K.	<i>rũgo.</i>	<i>d̃ė.bešo.</i> // <i>debes̃iēs</i>	<i>rug̃ĩr</i>	<i>debes̃ĩr</i> // <i>debes̃ĩr</i>
N.	<i>rũgu</i> // <i>rũgui</i>	<i>d̃ė.bešu</i> // <i>d̃ė.bešui</i>	<i>rug̃ėm</i> // <i>rug̃ėms</i>	<i>debes̃ėm</i> // <i>debes̃ĩm</i>
G.	<i>rũgi.</i>	<i>d̃ė.besi.</i>	<i>rug̃ũs</i>	<i>d̃ė.besi</i> // <i>d̃ė.bešus</i>
Įn.	<i>rug̃ũ</i>	<i>d̃ė.bešu</i> // <i>debes̃ĩm</i> // <i>debes̃imĩ</i>	<i>rug̃ėĩs</i>	<i>debes̃ĩm</i> // <i>debes̃ėĩs</i>
Vt.	<i>kambarĩ</i> // <i>kambari.jė</i>	<i>debes̃ĩ</i> // <i>debesi.jė</i>	<i>rug̃ũosa</i> // <i>rug̃ũose</i>	<i>debes̃ĩsa</i> // <i>debes̃ĩse</i> // <i>debes̃ũosa</i> // <i>debes̃ũose</i>
II.	<i>kambariĩ</i>	<i>debesiĩ</i>	<i>rug̃ũõsna</i>	<i>debes̃ĩsna</i> // <i>debes̃ũõsna</i>
Š.	<i>*stas̃ĩ</i> // <i>*st̃asi</i>	<i>debes̃iē</i> // <i>debes̃ĩ</i>	<i>rug̃ėĩ</i>	<i>d̃ė.besi.s</i> // <i>debes̃ėĩ</i>

Kaip matyti, i_{a_2} ir i_m paradigmoms turi net devynis sutampančius linksnius, taigi šių paradigmų panašumo indeksas (m) yra lygus 9. Tačiau šis indeksas nėra visiškai tikslus, nes visos fleksinės klasės turi vienodas daugiskaitos kilmininko galūnes ir skirtingą šauksmininką (plg.: *švėfĩ* ir *šṽė.ceu*; **st̃asi* ir **stas̃ĩ*; *t̃ėve* ir *t̃ėvai*). Be to, A. Girdenio ir A. Rosino teigimu, „ne visų linksnių dažnumas tekste (kartu ir svoris sistemoje) yra vienodas: juk nė iš tolo negalima lyginti tokių centrinių linksnių, kaip vienaskaitos vardininkas, galininkas, kilmininkas ir tokio periferinio linksnio, kaip daugiskaitos vietininkas, dažnumo (ir svorio)“ [2, 339]. Šį teiginį pagrindžia ir Varėnos šnektos daiktavardžio linksnių vartojimo dažnis (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Varėnos šnektos daiktavardžio linksnių vartojimo dažnis

Linksnis	Skaičius	Vienaskaita		Daugiskaita		Dviskaita	
		Vienetai	Procentai	Vienetai	Procentai	Vienetai	Procentai
V.		1704	25,54	733	10,99		
K.		962	14,42	688	10,31		
N.		62	0,93	32	0,48		
G.		790	11,84	461	6,91	7	0,11
Įn.		175	2,62	160	2,39		
Vt.		120	1,79	82	1,23		
II.		546	8,18	7	0,11		
Š.		140	2,09	4	0,06		

Iš 4-os lentelės duomenų matyti, kad šnekte dažniausiai vartojami vienaskaitos vardininkas (25,54 proc.), vienaskaitos kilmininkas (14,42 proc.) ir vienaskaitos galininkas (11,84 proc.), rečiausias – daugiskaitos šauksmininkas (0,06 proc.), daugiskaitos iliatyvas (0,11 proc.), vienaskaitos ir daugiskaitos naudininkai (atitinkamai 0,93 ir 0,48 proc.). Norint gauti kuo tikslesnius duomenis, iš paradigmos pašalinti anomalūs šauksmininko ir daugiskaitos kilmininko linksniai. Įvesta pataisa (p_i), kuri atspindi sutampančių linksnių dažnį tekste. Vienaskaitos linksnių pataisa – trupmena, apytikriai lygi dvigubam atitinkamų linksnių santykiniam dažniui, o daugiskaitos linksnių pataisa lygi pusei atitinkamos vienaskaitos linksnių pataisos [2, 339].

Varėnos šnektos daiktavardžio linksnių santykinis dažnis yra toks: vardininkas – 0,37, kilmininkas – 0,25, naudininkas – 0,01, galininkas – 0,19, įnagininkas – 0,05, vietininkas – 0,03, iliatyvas – 0,08, šauksmininkas – 0,02. Tiriamos šnektos fleksinių klasių panašumo indeksų pataisos pateikiamos 5-oje lentelėje.

5 lentelė. Varėnos šnektos daiktavardžio fleksinių klasių panašumo indeksų pataisos

Linksnis \ Skaičius	Vienaskaita	Daugiskaita
V.	0,80	0,40
K.	0,50	–
N.	0,10	0,05
G.	0,40	0,20
Įn.	0,10	0,05
Vt.	0,10	0,05
Il.	0,20	0,10

Lentelėje pateiktos fleksinių klasių panašumo indeksų pataisos pridamos prie indekso, kuris rodo dviejų skirtingoms fleksinėms klasėms priklausančių linksnių galūnių tapatumą. Fleksinių klasių panašumo indeksas (I) skaičiuojamas pagal formulę:

$$I = m + \sum_{i=1}^m p_i,$$

čia m – sutampančių linksnių galūnių skaičius, p_i – konkretaus linksnio pataisa.

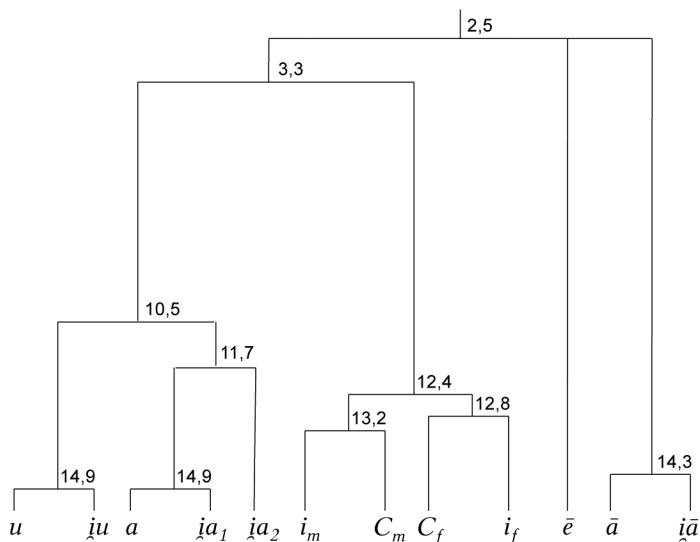
Iš paradigmos pašalinus anomalius šauksmininko ir daugiskaitos kilmininko linksnius, minėtieji daiktavardžiai *rugīs* „rugys“ ($i\dot{a}_2$ kamienas) ir *debesīs* „debesis“ (i_m kamienas) turi vienodas aštuonių linksnių galūnes: vienaskaitos vardininko, kilmininko, naudininko, galininko, įnagininko, vietininko ir iliatyvo; daugiskaitos naudininko. Taigi $i\dot{a}_2$ ir i_m fleksinių klasių panašumo indeksas (I) gaunamas taip: 8 (fleksinių klasių sutapimo indikatorius) + 0,80 + 0,50 + 0,10 + 0,40 + 0,10 + 0,10 + 0,20 + 0,05 (fleksinių klasių panašumo indeksų pataisos) = 10,25 \approx 10,3. Vadinasi, $i\dot{a}_2$ ir i_m fleksinių klasių panašumo indeksas (I) yra 10,3.

Binariškai palyginus visas Varėnos šnektos daiktavardžio fleksines klases ir atlikus skaičiavimus, gauti rezultatai pateikiami 6-oje lentelėje.

Nustatant tikslesnius paradigimų tarpusavio santykius, naudojamos hierarchinio grupavimo maksimumų metodu: sujungus panašiausius tipus, naujos klasės sudaromos pagal didžiausią iš ankstesnių indeksų. Binarinė Varėnos šnektos daiktavardžio linksniavimo tipų klasifikacija pateikiama paveiksle.

6 lentelė. Varėnos šnektos daiktavardžio fleksinių klasių panašumo indeksai

Tipai	<i>a</i>	<i>ia</i> ₁	<i>ia</i> ₂	<i>ā</i>	<i>iā</i>	<i>ē</i>	<i>i</i> _m	<i>i</i> _f	<i>u</i>	<i>iu</i>	<i>C</i> _m	<i>C</i> _f
<i>a</i>	–	14,9	10,6	2,5	2,5	0	4,8	0	9,4	10,5	3,7	0
<i>ia</i> ₁		–	11,7	2,5	2,5	0	5,9	1,1	9,4	10,5	4,8	1,1
<i>ia</i> ₂			–	1,1	1,1	1,4	10,3	3,7	7,9	9,1	7,4	3,7
<i>ā</i>				–	14,3	2,3	1,1	1,1	1,4	2,5	1,1	1,1
<i>iā</i>					–	2,3	1,1	1,1	1,4	2,5	1,1	1,1
<i>ē</i>						–	1,4	2,5	0	0	1,4	2,5
<i>i</i> _m							–	9,5	2,2	3,3	13,2	9,5
<i>i</i> _f								–	0	0	10,6	12,8
<i>u</i>									–	14,9	1,1	0
<i>iu</i>										–	2,2	0
<i>C</i> _m											–	12,4
<i>C</i> _f												–

Pav. Varėnos šnektos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“

Iš paveikslu aiškiai matyti, kad Varėnos šnektos daiktavardžiai pagal linksniavimo tipų panašumą skyla į tris pagrindines klases: 1) *u*, *iu*, *a*, *ia*₁, *ia*₂ kamienų daiktavardžiai; 2) *i*_f, *i*_m ir priebalsinių kamienų daiktavardžiai; 3) *ā*, *iā* kamienų daiktavardžiai. Pirmosios klasės daiktavardžiai yra vyriškosios giminės, antrosios klasės – vyriškosios ir moteriškosios giminės, trečiosios klasės – moteriškosios giminės (išskyrus *Žiugždà*, *išgama* ir pan.). Išsiskiria izoliuotas *ē* kamienas, kuris, kaip ir šiaurinių širvintiškių tarmėje [5, 444], labai menkai šlyja prie mišriojo linksniavimo moteriškosios giminės daiktavardžių, o prie moteriškojo linksniavimo daiktavardžių – dar mažiau.

Taigi Varėnos šnektai būdingi trys daiktavardžių linksniavimo tipai: vyriškasis (*sūnūs*, *spiečiūs*, *nāmas*, *kēlias*, *rugys*), mišrusis (*debesis*, *vanduō*, *sesuō*, *akis*) ir moteriškasis (*dainà*,

marti). Vyriškasis ir mišrusis linksniavimo tipai turi poklasių: vyriškajame linksniavime ryški a , \dot{a}_1 , \dot{a}_2 ir u , \dot{u} kamienų opozicija, mišriajame linksniavime – \dot{i}_m , C_m ir \dot{i}_p , C_f kamienų opozicija (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Varėnos šnektos linksniavimo tipai

Tipas	Vyriškasis		Mišrusis
A	u		$\dot{i}_f(C_f)$
B	a	\dot{a}_1	$\dot{i}_m(C_m)$

Duomenys, pateikti 6-oje lentelėje ir paveiksle, rodo, kad mišriojo linksniavimo tipo daiktavardžių \dot{i}_p , C_f ir C_m , \dot{i}_m kamienai yra pakankamai artimi. Taigi iš Varėnos šnektos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medžio“ matyti minėtų kamienų diferenciacija pagal giminės (C_m ir \dot{i}_m kamienų panašumo indeksas yra 13,2, \dot{i}_f ir C_f kamienų panašumo indeksas yra 12,8). Tačiau kalbėti apie mišriojo linksniavimo tipo išnykimą ir dviejų linksniavimo tipų – moteriškojo ir vyriškojo – susiformavimą Varėnos šnekte dar anksti, nes: 1) mišriojo linksniavimo tipo daiktavardžių linksniavimo panašumo indeksai labai dideli (C_m ir C_f kamienų – 12,4, \dot{i}_m ir \dot{i}_f kamienų – 9,5); 2) \dot{i}_f ir C_f kamienai turi labai mažą panašumo indeksą su moteriškojo linksniavimo tipo \dot{a} , $\dot{i}\dot{a}$ (1,1) ir \dot{e} (2,5) kamienų daiktavardžiais. Gerokai didesnis mišriojo linksniavimo tipo vyriškosios giminės kamienų ir \dot{a}_2 kamieno daiktavardžių panašumo indeksas (\dot{i}_m ir \dot{a}_2 kamienų panašumo indeksas – 10,3, C_m ir \dot{a}_2 kamienų panašumo indeksas – 7,4).

Aukštus panašumo indeksus turi vyriškojo linksniavimo tipo daiktavardžių u ir \dot{u} , a ir \dot{a}_1 kamienai, moteriškojo linksniavimo tipo daiktavardžių \dot{a} ir $\dot{i}\dot{a}$ kamienai. \dot{e} kamienas, palyginti su visais kitais kamienais, turi žemą panašumo indeksą. Jis, kaip minėta, kiek labiau yra suartėjęs su moteriškosios giminės mišriojo linksniavimo tipo \dot{i}_f ir C_f kamienais. Taigi Varėnos šnektos daiktavardžių linksniavimo tipų pagal panašumą natūrali išsidėstymo tvarka yra tokia: u , \dot{u} , a , \dot{a}_1 , \dot{a}_2 , \dot{i}_m , C_m , C_f , \dot{i}_p , \dot{e} , \dot{a} , $\dot{i}\dot{a}$.

Lygindami Varėnos ir Tirkšlių [2, 344], šiaurinių širvintiškių [5, 444], Šaukėnų [2, 346] šnektų linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo rezultatus, matome, kad tiriamos šnektos mažiausias linksniavimo tipų panašumo indeksas (2,5) yra mažesnis už minėtų šnektų panašumo indeksus (Tirkšlių šnektos – 3,4, šiaurinių širvintiškių šnektos – 3,7, Šaukėnų šnektos – 6,0), bet didesnis už Jonišio šnektos (2,2) [4, 112] ir bendrinės kalbos (1,4) [2, 341] linksniavimo tipų panašumo indeksus. Akivaizdu ir tai, kad Varėnos šnektos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“, palyginti su Tirkšlių, šiaurinių širvintiškių, Šaukėnų, Jonišio, bendrinės kalbos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medžiais“, yra šiek tiek žemesnis, nes linksniavimo tipų panašumo indeksai kiek didesni, vadinasi, ir daiktavardžių paradigmos yra labiau tarpusavyje suartėjusios. Tokia linksniavimo tipų suartėjimo tendencija, A. Girdenio ir A. Rosino nuomone, „ne silpnina, o veikiau stiprina sintetinę linksnių sistemą, nes jos [raidės tendencijos – V. K.] pamažu naikina funkciškai netikslingus galūnių skirtumus“ [2, 348].

IŠVADOS

1. Atliktas tyrimas patvirtina, kad Varėnos šnekte egzistuoja ne tik sąlyginė, bet ir natūrali daiktavardžių linksniavimo tvarka.

2. Tiriamoje šnekte yra trys daiktavardžių linksniavimo tipai: vyriškasis (u , \dot{u} , a , \dot{a}_1 , \dot{a}_2 kamienų daiktavardžiai), mišrusis (\dot{i}_p , \dot{i}_m ir priebalsinių kamienų daiktavardžiai) ir

moteriškasis (\bar{a} , $i\bar{a}$ kamienų daiktavardžiai). \bar{e} kamienas yra izoliuotas: jam priklauso moteriškosios giminės daiktavardžiai, bet pagal linksniavimą jis šiek tiek labiau yra susijęs su mišriojo linksniavimo tipo daiktavardžiais.

3. Statistiniai duomenys atskleidė, kad Varėnos šnektos daiktavardžio linksniavimo tipai griežčiau diferencijuoti ne pagal gimines, bet pagal kamienus. Šnektos daiktavardžio sistemoje poliarizacija pagal gimines didėja, nes iš tyrimo matyti, kad mišriojo linksniavimo tipo priebalsinio ir i kamieno daiktavardžiams būdinga, nors dar ne itin ryški, linksniavimo diferenciacija pagal gimines.

4. Visiems tiriamos šnektos daiktavardžio linksniavimo tipams būdingas laipsniškas suartėjimas.

4.1. Aukštą panašumo indeksą turi ir yra artimi: vyriškojo linksniavimo daiktavardžių u ir i_u , a ir i_a kamienai; mišriojo linksniavimo daiktavardžių i_f ir C_f kamienai, C_m ir i_m kamienai; moteriškojo linksniavimo daiktavardžių \bar{a} ir $i\bar{a}$ kamienai.

4.2. Moteriškojo linksniavimo daiktavardžių \bar{e} kamienas, palyginti su visais kamienais, turi žemą panašumo indeksą, bet yra šiek tiek artimesnis mišriojo linksniavimo tipo i_f ir C_f kamienams.

5. Varėnos šnektos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“, palyginti su Tirkšlių, šiaurinių širvintiškių, Šaukėnų, Jonišio, bendrinės kalbos linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medžiais“, šiek tiek žemesnis, nes linksniavimo tipų panašumo indeksai yra kiek didesni. Vadinas, šios šnektos daiktavardžių paradigmos yra labiau tarpusavyje suartėjusios.

Gauta 2011 09 15
Priimta 2011 10 08

Literatūra

- [1] *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Ats. red. V. Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
- [2] GIRDENIS, Aleksas; ROSINAS, Albertas. Lietuvių kalbos daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija ir pagrindinės jos kitimo tendencijos (bendrinės kalbos ir žemaičių tarmės duomenimis). *Baltistica*, 1977, t. XIII (2), p. 338–348.
- [3] IVANAUSKIENĖ-ZAVADZKAITĖ, Audra. Mikalojaus Daukšos *Postilės* daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija (pagal „oksitoninių“ daiktavardžių paradigmas). *Acta Linguistica Lithuanica*, 2000, t. XLIII, p. 11–17.
- [4] KAIKARYTĖ, Aušra. *Joniškio šnektos daiktavardžio linksniavimo sistema*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2010.
- [5] MARKEVIČIUS, Aurimas. Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio kamienai ir jų hierarchija. *Baltistica*, 2006, t. XLI (3), p. 435–450.
- [6] MARKEVIČIUS, Aurimas. *Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio linksniavimas ir jo istorija*. Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto I-kla, 2009.
- [7] RAGAIŠIENĖ, Vilija. *Linksniuojamųjų žodžių kirčiavimo variantai pietų aukštaičių ir rytų aukštaičių vilniškių tarmėse*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2010.
- [8] ROSINAS, Albertas. *Latvių kalbos daiktavardžio linksniavimo sistema: sinchronija ir diachronija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
- [9] ROSINAS, Albertas. Simono Stanevičiaus tekstų daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija. *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1994, t. XXXIV, p. 112–117.

[10] SAVICKIENĖ, Ineta; KAZLAUSKIENĖ, Asta; KAMANDULYTĖ, Laura. Naujas požiūris į lietuvių kalbos daiktavardžio linksniavimo tipus pagal natūraliosios morfologijos teoriją. *Acta Linguistica Lithuanica*, 2004, t. 50, p. 79–99.

[11] WURZEL, Wolfgang, Ullrich. *Flexionsmorphologie und Natürlichkeit* (Studia Grammatica, XXI). Berlin, 1984.

Santrumpos

Bržp – Beržūpis

Mrgž – Mergežeris

SVrn – Senoji Varėna

Vrn – Varėna

Žr – Žiūrai

VITALIJA KARACIEJŪTĖ

Inflectional classes of nouns in Varėna subdialect and their hierarchy

Summary

The order of noun declension in the Varėna subdialect has not been researched so far. The main goal of the study was to discuss the inflectional classes of nouns in this subdialect, to identify their hierarchy and to prove that not only a conditional but also a natural system of noun declension are characteristic of this subdialect. Nouns in the Varėna subdialect were analysed from the synchronic aspect, following the methodology described by A. Girdenis and A. Rosinas in 1977. Each inflectional class of nouns was compared with all the other inflectional classes, and an attempt was made to identify the number of coinciding declensional inflections and the frequency of declension use. The hierarchical grouping of inflectional classes was carried out applying the method of maximums, and the declension types were identified. The obtained results have shown that 1) a natural system of noun declension exists in the Varėna subdialect; 2) the types of noun declension are stricter differentiated not according to gender but according to stem; 3) gradual approximation is characteristic of all the types of declension.

Key words: Varėna subdialect, natural morphology, inflectional classes of nouns, hierarchy of inflectional classes